

АРХІВИ

Володимир Пилипович

ЛИСТУВАННЯ ІВАНА МІРЧУКА З КАЗІМЕЖЕМ ТВАРДОВСЬКИМ

У бібліотеці Інституту філософії і соціології Польської академії наук (Варшава) зберігається невеличке листування Івана Мірчука з Казімежем Твардовським. Це п'ять листів – три рукописні І. Мірчука з Берліна, датовані 27 жовтня й 19 листопада 1927-го та 16 січня 1930 рр., а також дві машинописні копії листів Твардовського зі Львова, датовані 5 листопада 1927-го та 29 січня 1930 рр.. Їх недавно оцифровано й викладено у відкритий доступ [Mirczuk n.a.]. Ці листи, напевно, не є всі, якими обмінялися філософи, бо 16 січня 1930 р. Мірчук дякує Твардовському за його листа від 9 січня 1930 р. З великою впевненістю можна вважати, що це був відручний лист, отже – він не мав копії, а тому його немає у варшавській збірці.

Казімеж Твардовський помер 11 лютого 1938 р.. Згодом його архів було передано на зберігання до бібліотеки Львівського університету. Унаслідок клопотань польської влади до радянської цей архів у листопаді 1957 р. було передано нащадкам філософа, які своєю чергою передали папери до бібліотеки ПАН у Варшаві [Likus 2019].

Довоєнний берлінський архів Івана Мірчука не зберігся, у 1945 р. він був знищений, як і увесь доробок Українського наукового інституту в Берліні. Усі архівні матеріали І. Мірчука, які зараз зберігаються в бібліотеці Українського Вільного Університету (Мюнхен), походять з повоєнного періоду. Отже, відтворити повністю листування обох філософів нині неможливо.

Особисте знайомство Мірчука з Твардовським відбулось у Варшаві під час II Конгресу польських філософів (23-28 вересня 1927 р., Варшавський університет). Крім делегатів від усіх польських університетів і наукових товариств участь у ньому взяли також представники інших слов'янських народів – українці, чехи, серби й росіяни [див. також: Іваник 2011]. До програми з'їзду, окрім Мірчукової, були включені доповіді Степана Балея, Константина Чеховича та Івана Копача¹, який у дискусії після пленарної доповіді Мірчука «Про слов'янську філософію. Спроба характеристики» скритикував його тези [Mirczuk 1927; український переклад С. Іваника:

© В. Пилипович, 2026

¹ Львівський філософ, відомий хіба що з полеміки з Василем Щуратом у 1908 році на сторінках газети *Діло*. Цю рідкісну історично-філософську полеміку підсумував Михайло Грушевський [Грушевський 1908].

Мірчук 2011], подібне сталося й у дискусії після Мірчукової секційної доповіді «Український філософ Г. Сковорода»; за Копачем, «для сучасних філософських досліджень думки Сковороди не мають значення» [Mirczuk 1928]. Реферати двох інших українських філософів – Дмитра Чижевського (не приїхав до Варшави) і Константина Чеховича – були зачитані й надруковані у поконгресовому випуску журналу *Przegląd Filozoficzny* [Czyżewski 1928; Czechowicz 1928]. Мірчук як очевидець і активний учасник конгресу про його роботу та найяскравіші виступи розповів у статті для престижного німецького видання *Kant-Studien* [Mirtschuk 1928].

Звіт про конгрес опублікував також Степан Балеї, якому організатори доручили звернутися з офіційним запрошенням до Всеукраїнської академії наук у Києві відрядити своїх представників [Балеї]. На жаль, запрошення лишилося без відповіді, натомість у харківському журналі *Гарт* з'явилася витримана в тодішній радянській стилістиці замітка С. Федішина про варшавський конгрес і його учасників [Ф. С.].

У першому листі до Твардовського від 27 жовтня 1927 р. Мірчук вибачається за своє нібито слабке знання польської мови. Це очевидно конвенційне перебільшення, бо ще як учень стрийської гімназії він мусив вивчати цю мову. Знання її дозволить йому згодом знайти працю полоніста в Берліні, про що свідчить місце з автобіографії: «З 1929 року до сьогоднішнього дня [1940 р. – В. П.] читаю курс польської мови, а також лекції з полоністики у Вищій господарській школі» [Бурім]. Для вроцлавського Інституту Східної Європи Мірчук перекладе німецькою мовою монографію польського історика Кароля Малечинського про найстаріші ринки в Польщі та їхній зв'язок із містами до колонізації за німецьким правом [Maleczynski]. У листі мова йде про дружину Івана Мірчука – Марію, дівоче Гольбек (Holobek, 1886–1963), чеську німкеню, авторку статті «Das Ukrainische Theater» [Holobek], перекладачку збірника українських оповідань «“Die Scholle”. Ukrainische Novellen» із передмовою І. Мірчука «Ein Überblick über die Geschichte der ukrainischen Literatur» (Огляд історії української літератури; Leipzig: Otto Harassowitz, 1942). Мірчук інформує свого адресата, що вислав йому свою працю з теорії пізнання [Мірчук 1925] і просить прийняти її як скромний сувенір про їхню зустріч. Замітку про цю публікацію надрукував часопис *Ruch Filozoficzny*, редактором якого був К. Твардовський [Ruch 1926/27: 218]. Мірчук також висловив очікування, що його українська філософська бібліографія за 1921–1926 рр. [Mirczuk 1927] буде надрукована в *Ruch Filozoficzny*. На жаль, у часописі вийшов другом тільки короткий огляд її змісту – «Ukrainiska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921–1926)», де наголошено, що «Найбільше публікацій має розділ з історії філософії; значна частина вміщених тут праць присвячена “українському мандрівному філософу” Сковороді з нагоди 200-річчя його смерті»² [Ruch 1926/27: 184]. Другу частину, «Ukrainische philosophische Bibliographie letzten Jahre (1921–1926)», Мірчук опублікував у другому зошиті *Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin* [Mirczuk 1928]. Коротке обговорення цієї частини надрукував *Ruch Filozoficzny* у відділі «Видавничі новини» [Ruch 1928/29: 145].

Відповідаючи на лист І. Мірчука, К. Твардовський 5 листопада 1927 р. повідомляє, що шукає рецензента на його працю «Метагеометрія та її значіння для теорії простору у Канта» і якщо такого знайде, то рецензію надрукує у *Ruch Filozoficzny*. Таку рецензію на статтю Мірчука написав учень К. Твардовського українець Мирон Зарицький,

² Звісно, у повідомленні щодо Сковороди помилка, адже насправді йдеться про 200-ту річницю від його народження, яка припала на 1922 р.

і з'явилася вона в XI томі за 1928–1929 рр. [Zaryuski]. Твардовський просить Мірчука надалі інформувати його про актуальні українські філософські видання, які він із задоволенням реєструватиме в *Ruch Filozoficzny*, бо хоче, щоб там виявлялася філософська творчість усієї Слов'янщини. Зокрема, на сторінках цього часопису було надруковано, наприклад, обговорення українського перекладу «Пролегомен» Канта, зробленого І. Мірчуком разом із групою його студентів Українського вільного університету (Прага) і виданого у Львові 1930 р. [КР 1930/1931]. Усіх праць І. Мірчука, відзначених у часописі *Ruch Filozoficzny*, тт. X–XII за роки 1926/27–1930/31, було 22 позиції.

Особливо змістовним є лист Мірчука від 16 січня 1930 р. з подякою Твардовському за лист від 9 січня й надіслану замітку зі львівської газети *Slowo Polskie* про лекцію в Кантівському Товаристві в Берліні [SP 1930]. За словами Мірчука, ця замітка, передрукована з *Vossische Zeitung*³, не зовсім точно передавала хід його думок. Мірчукову доповідь «Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen» (Слов'янська філософія в її основних рисах і головних проблемах) було виголошено в Kant-Gesellschaft 4 грудня 1929 р. й опубліковано в *Kant-Studien* [Mirtschuk 1930]. Замітку про цю публікацію надрукував *Ruch Filozoficzny* [Ruch 1930/1931: 142]. Виступ Мірчука був спровокований студією Йосефа Тврдого, професора Університету Коменського в Братиславі, який незалежно від опублікованого виступу Мірчука на варшавському з'їзді польських філософів дійшов того самого висновку [Tvrđý 1929: 288], що «філософія слов'ян принципово відрізняється від філософії інших європейських народів, має інші тенденції розвитку й тому повинна шукати інших форм, які відповідають її характеру». Цю студію Мірчук позитивно зрецензував у вроцлавському *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven* [Mirtschuk 1931]. Утім, дуже критичну оцінку їй дав Дмитро Чижевський [Чижевський 1931], хоч він і позитивно відгукнувся на брошуру з варшавським виступом Мірчука [Čiževskij 1929]. Згодом доповнену версію праці про філософію в слов'ян Мірчук опублікує в журналі *Kyrios. Vierteljahrsschrift für Kirchen- und Geistgeschichte Osteuropas* [Mirčuk 1936].

У цьому ж листі Мірчук надіслав Твардовському свій реферат «Der Messianismus bei den Slaven» (Месіянїзм у слов'ян), що з'явився в другому числі берлінського місячника *Forschungen und Fortschritte*. Замітку про цю публікацію надрукував *Ruch Filozoficzny* [Ruch 1930/31: 142] (із помилкою в назві часопису: *Forschungen und Mitteilungen*). Повний текст статті Мірчук надрукував у вроцлавському *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven* [Mirtschuk 1930]. Мірчук також повідомляє, що у вересні поїде до Оксфорда на 7-й Міжнародний конгрес філософів з доповіддю «Співвідношення метафізики і релігійності в слов'янській філософії». Про свою участь у цьому конгресі Мірчук розповів у статті «VII Міжнародний філософський конгрес в Оксфорді (Від 1 – 5. вересня 1930.)» [Мірчук 1931].

Твардовський у листі від 29 січня 1930 р. дякує Мірчуку за надіслані відбитки статей, зокрема про Толстого і Сквороду. Мова йде про статтю «Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen» [Mirčuk 1929], замітку про неї надрукував *Ruch Filozoficzny* у відділі «Книги, надіслані до редакції» [Ruch 1928/29: 230] і в наступному випуску у відділі «Історія філософії» [Ruch 1930/31: 150]. А ще просить поінформувати про видання, в якому вперше була опублікована стаття Мірчука про

³ Згаданої статті в газеті *Vossische Zeitung* мені не вдалося відшукати.

філософію Масарика («Філософічні основи світогляду Масарика (Реферат на святі в честь Президента Масарика дня 7. III. 1925 р.)»; [Мірчук 1930]) і пропонує написати коротку рецензію на працю Тврдого для *Ruch Filozoficzny*. На жаль, такої рецензії для львівського часопису Мірчук не написав. Наприкінці листа Твардовський дякує Мірчуку за пропозицію розмістити в німецьких часописах повідомлення про ювілей Польського філософського товариства.

Крім особистого знайомства Мірчука з Твардовським і їхніх листів одне до одного можна відзначити і знайомство та листування І. Мірчука з іншим відомим польським філософом Владиславом Татаркевичем. Останнє знайомство теж могло стати результатом участі Мірчука у варшавському конгресі. Мірчук опублікував три статті в *Przegląd Filozoficzny*, де редактором був Татаркевич. У 1930-х у цьому виданні друкуються анонси праць Мірчука. Натомість останній напише дуже схвальну рецензію на друге видання двотомової «Історії філософії» Татаркевича [Mirtschuk 1933]. На жаль, довоєнний архів В. Татаркевича згорів під час Варшавського повстання у 1944 р.

Оригінали листів публікуються з повним збереженням їхнього правопису. Зазначені оригінали супроводжуються моїми перекладами українською.

Тексти листів

1.

Wielce Szanowny
Panie Profesorze!

Powróciwszy przed kilku dniami do Berlina po dłuższym pobycie u rodziny żony w Czechosłowacji, pospieszam przesłać Wielmożnemu Panu Profesorowi, jak przewodniczącemu II-giego zjazdu polskich filozofów we Warszawie wyrazy podziękowania za te szczerze i prawdziwie koleżeńskie uczucia z jakimi spotykaliśmy się na każdym kroku. Dni spędzone we Warszawie przy wspólnej pracy kongresowej wywołują i wywoływać będą w naszej pamięci same miłe wspomnienia. Równocześnie wysyłam pod adresem Wielmożnego Pana Profesora moją pracę w zakresie teorii poznania, którą proszę przyjąć jako skromną pamiątkę ze zjazdu. O ile by oczywiście moja bibliografia filozoficzna umieszczona w „Mitteilungen” naszego instytutu miała się drukować we lwowskim czasopiśmie filozoficznym, prosiłbym o kilka egzemplarzy tego numeru.

Вельмишановний
пане професоре!

Повернувшись кілька днів тому до Берліна після тривалого перебування в сім'ї моєї дружини в Чехословаччині, я поспішаю надіслати високоповажному панові професору, як голові II Конгресу польських філософів у Варшаві, слова подяки за щирі та справді дружні почуття, з якими ми зустрічалися на кожному кроці. Дні, проведені у Варшаві під час спільної роботи на конгресі, викликають і викликати будуть у нашій пам'яті лише приємні спогади. Одночасно надсилаю високоповажному панові професору свою працю з теорії пізнання, яку прошу прийняти як скромний сувенір про зустріч. Звичайно, якби моя філософська бібліографія, видана в «Mitteilungen» нашого інституту, була надрукована у львівському філософському журналі, я б попросив кілька примірників цього числа.

Przepraszając za błędy w polskim języku, którego już dłuższy czas nie miałem wiele w użyciu, łączę pozdrowienia od żony i pozostaję dla Wielce Szanownego Pana Profesora z głębokim szacunkiem.

Mirczuk

27/X. 1927

Перепрошуючи за помилки в польській мові, якою вже давно мало користуюся, передаю вітання моєї дружини і залишаюся з глибокою повагою до вельмишановного пана професора.

Мірчук

27/X. 1927

2.

Lwów, dnia 5. listopada 1927.

Dr. Mirschuk – Berlin

Szanowny Panie Profesorze!

Bardzo się ucieszyłem listem Szanownego Pana Profesora z 27. października br. i przesłaną mi rozprawę „O Metageometrii”. Pragnę znaleźć dla tej rozprawy recenzenta, który by mi napisał o niej spawozdanie dla „Ruchu Filozoficznego”. Równocześnie pozwalam sobie wysłać pod adresem Szanownego Pana Profesora jeden z moich drobniaków z prośbą o przyjęcie.

Jestem szczerze uradowany faktem, że Szanowny Pan Profesor tak mile sobie wspomina dni spędzone w Warszawie w czasie Zjazdu Filozoficznego. Proszę mi wierzyć, że czujemy się szczęśliwi, iż na zaproszenie nasze przybyli do Warszawy przedstawiciele filozofii słowiańskiej w liczbie stosunkowo tak okazałej, i że czuli się u nas dobrze. Mam też nadzieję, że nawiązane w Warszawie stosunki osobiste będą trwałe.

Nie wiem jeszcze w jakiej formie skorzystam z bibliografii filozoficznej Szanownego Pana Profesora w wydawanym przezemnie „Ruchu Filozoficznym” – w jakiegokolwiek jednak to się stanie formie chętnie służyć będę kilku egzemplarzami dotyczącego numeru.

Byłbym Szanownemu Panu Profesorowi bardzo zobowiązany gdyby także w przyszłości zechciał pamiętać o informowaniu mnie o bieżących wydawnictwach filozoficznych ukraińskich. Chętnie będę je rejestrował w „Ruchu Filozoficznym” pragnę bowiem, aby znalazła w nim wyraz twórczość filozoficzna całej Słowiańszczyzny.

Львів, 5 листопада 1927 р.

Д-р Мірчук – Берлін

Шановний пане професоре!

Я був дуже радий листу шановного пана професора від 27 жовтня цього року і надісланий мені розвідці «Про метагеометрію». Я хотів би знайти для цієї розвідки рецензента, який би написав про неї звіт для «Ruch Filozoficzny». Водночас я беру на себе сміливість надіслати шановному пану професору одну зі своїх маленьких речей з проханням прийняти її.

Я щиро радий, що шановний пан професор так тепло згадує дні, проведені у Варшаві під час Філософського конгресу. Повірте, ми щасливі, що на наше запрошення представники слов'янської філософії приїхали до Варшави в такій кількості та що їм було в нас добре. Я також сподіваюся, що особисті стосунки, встановлені у Варшаві, будуть тривалими.

Я ще не знаю, в якій формі я буду використовувати філософську бібліографію шановного пана професора в «Ruch Filozoficzny», який я видаю, але хай би в якій формі це сталося, я буду радий надати кілька примірників відповідного числа.

Я був би дуже вдячний шановному пану професору, якби він і надалі не забував інформувати мене про актуальні українські філософські видання. Я із задоволенням зареєструю їх у «Ruch Filozoficzny», бо прагну, щоб там виявлялася філософська творчість усієї Слов'ящини.

Niepotrzebnie Szanowny Pan profesor przeprasza za błędy językowe Swego listu. Nie znalazłem bowiem w nim ani jednego błędu.

Kończąc proszę oświadczyć piękne ukłony Pani profesorowej i przyjąć wyrazy prawdziwego poważania.

Шановному панові професорові немає потреби просити вибачення за мовні помилки у своєму листі. Бо я не знайшов у ньому жодної помилки.

Завершуючи, прошу скласти гречний уклін пані професоровій та прийняти вирази щирої поваги.

[Казімеж Твардовський]

3.

Wielce Szanowny Panie Profesorze!

Szczerze, dziękuję za list i za pracę mi przesłaną. Chętnie będę podawał wszelkie Panu Profesorowi wiadomości o bieżących wydawnictwach filozoficznych ukraińskich dla rejestracji ich w „Ruchu filozoficznym”.

Dołączając od żony ukłony dla Wielce Szanownego Pana Profesora pozostają z głębokim poważaniem.

Mirczuk

19/XI 1927

Вельмишановний пане професоре!

Щиро дякую за листа і за надіслану мені роботу. Охоче надам пану професору будь-яку інформацію про актуальні українські філософські видання для реєстрації їх у «Ruch Filozoficzny».

Приєднавши вітання моєї дружини вельмишановному пану професору, залишаюся з глибокою повагою.

Мірчук

19/XI 1927

4.

Berlin, dnia 16. I. 1930.

Wielce Szanowny Panie Profesorze!

Szczerze dziękuję Szanownemu Panu Profesorowi za list z 9. I. br. jakoteż za przesłaną mi notatkę „Słowa Polskiego” o moim wykładzie w Kant-Gesellschaft. Notatka ta przedrukowana z „Vossische Zeitung” nie zupełnie wiernie podaje chód moich myśli. Mój referat, którego tytuł, datę i miejsce znajdzie Szanowny Pan Profesor na załączonej kartce, był właściwie uzupełnieniem tego wykładu, jaki miałem na kongresie we Warszawie w r. 1927 i jaki był nadrukowany w „Przeglądzie filozoficznym”, co też zaznaczyłem na samym początku moich wywodów tutaj. Uważałem za odpowiednie po skreśleniu tego faktu już chociażby z tej przyczyny, że przed kilkoma tygodniami wyszła drukiem praca Dra Josefa Tvrdego, profesora na uniwersytecie Komenskiego w Bratysławie, który zupełnie niezależnie, nie znając mego

Берлін, дня 16. I. 1930.

Вельмишановний пане професоре!

Щиро дякую шановному пану професору за листа від 9 січня ц.р. а також за надіслану мені замітку зі «Słowo Polskie» про мою лекцію в Kant-Gesellschaft. Ця замітка, передrukowana з «Vossische Zeitung», не зовсім точно передає хід моїх думок. Моя доповідь, назву, дату і місце якої шановний пан професор знайде на прикріпленому аркуші, була фактично додатком до лекції, яку я прочитав на конгресі у Варшаві в 1927 році і яка була надrukowana в «Przegląd Filozoficzny», що я також зазначив на самому початку моїх аргументів. Я вважав за доцільне наголосити про цей факт хоча би з тієї причини, що кілька тижнів тому була опублікована праця доктора Йосефа Тврдого, професора Університету Коменського в Братиславі, який абсолютно незалежно, не знаючи моєї доповіді з «Przegląd Filozo-

referatu z „Przeglądu filozoficznego” dochodzi do tych samych rezultatów, co i ja. Jak i wtedy, tak i dzisiaj zastępuję pogląd, że słowiańska filozofja, czy też filozofja Słowian różni się zasadniczo od filozofji innych narodów europejskich, ma inne tendencje rozwojowe i dlatego musi szukać dla siebie odmiennych, jej charakterowi odpowiadających form. Dyskusja, która rozwinęła się w międzyczasie (n. p. „Ruch filozofický”, Praga styczeń 1929) potwierdza tylko moje wnioski. Zresztą referat ten będzie wydrukowany w Kantstudien w najbliższym tomie w skróceniu, a w poszerzonym wyglądzie w Pan-Verlag. – Berlin.

Równocześnie wysyłam Wielce Szanownemu Panu Profesorowi dwie najnowsze prace i notatkę w czasopiśmie Forschungen u. Fortschritte, wydawanym niewielkimi artykułami nauk o moim wykładzie o mesjanizmie. Wykład ten wyjdzie drukiem w Jahrbücher für Geschichte u. Kultur der Slaven we Wrocławiu. O ilebym wiadomości o jubileuszu Polskiego Towarzystwa Filozo. otrzymał w przeciągu następnego tygodnia, to postarałbym się je umieścić w Kantstudien, Minerva-Zeitung i Jahrbücher. We wrześniu wybieram się na 7. zjazd międzynarodowy filozofów z referatem: Relation between metaphysics and religiosity in the slavonic philosophy.

Jeszcze raz dziękuję wielce Szanownemu Panu Profesorowi za łaskawą pamięć i pozostają z wyrazami głębokiego szacunku.

Mirczuk.

Lwów dnia 29 stycznia 1930 r.

prof. Mirtschuk
Berlin -
Altmarstrasse 3a

Szanowny Panie Profesorze!

Dziękuję serdecznie za list z 16. bm. wraz z dokładnymi datami o wygłoszonym przez Szanownego Pana Profesora w Kant-Gesellschaft odczycie oraz za przysłane mi

fičny», досягає тих самих результатів, що і я. Як тоді, так і сьогодні я підтримую pogląd, що слов'янська філософія, або філософія слов'ян, принципово відрізняється від філософії інших європейських narodів, має інші тенденції розвитку й тому повинна шукати інших форм, які відповідають її характеру. Дискусія, яка тим часом розгорнулася (наприклад, «Ruch filozofický», Praga, січень 1929 р.), лише підтверджує мої висновки. Крім того, ця стаття буде надrukowana в Kantstudien у скороченій версії в наступному томі та в розширеній версії у Pan-Verlag. – Берлін.

Одночасно надсилаю вельмишановному пану професору дві останні праці та замітку в журн. Forschungen und Fortschritte, що публікує невеликі наукові статті, про мою лекцію про месіанізм. Ця лекція буде опублікована в Jahrbücher für Geschichte und Kultur der Slaven у Вроцлаві. Якби протягом наступного тижня я отримав вістки про ювілей Польського філософського товариства, то спробував би розмістити їх у Kantstudien, Minerva-Zeitung i Jahrbücher. У вересні я їду на 7-й Міжнародний конгрес філософів з доповіддю: Relation between metaphysics and religiosity in the slavonic philosophy.

Ще раз хочу подякувати вельмишановному пану професору за ласкаву пам'ять і залишаюся із моєю глибокою повагою.

Мірчук

5.

Львів, дня 29 січня 1930 р.

prof. Mirtschuk
Berlin -
Altmarstrasse 3a

Шановний пане професоре!

Сердечно дякую за лист від 16 червня ц. р. разом із точними датами лекції, прочитаної шановним паном професором в Kant-Gesellschaft, і за надіслані

druki, tj. za pracę o Tolstoju i Skoworodzie jako też za numer czasopisma Forschungen und Fortschritte z referatem o mesjanizmie u Słowian. Publikacje te będą oczywiście w Ruchu Filozoficznym podane; proszę jednak o słówko wiadomości o tem w jakim czasopiśmie lub w jakiej publikacji zbiorowej ukazała się pierwotnie rzecz o filozofji Masaryka.

Bardzo mnie zaciekało to, co Szanowny Pan Profesor pisze o zbieżności poglądów Swoich własnych z poglądami Dra Tvrdego; nie znam pracy jego, lecz byłbym bardzo wdzięczny za podanie mi jej dokładnego tytułu, ażebym mógł także tę rzecz podać w Ruchu Filozoficznym. Bardzo bym się cieszył, gdyby Szanowny Pan Profesor zechciał napisać dla Ruchu Filozoficznego króciutką recenzję z tej książki o ile ona w całości poświęcona jest filozofji.

Za wiadomość umieszczenia wiadomości o jubileuszu Polskiego Towarzystwa Filozoficznego w wymienionym przez Szanownego Pana Profesora pismach niemieckich, najuprzejmiej dziękuję; ponieważ jednak po wysłaniu mego poprzedniego listu do Szanownego Pana Profesora dowiedziałem się, że odpowiednie notatki zostały już stąd wysłane, przeto nie mam potrzeby trudzić Szanownego Pana Profesora w tej sprawie.

Skoro wyjdzie w druku wykład o mesjanizmie u Słowian proszę bardzo mi go przysłać.

Raz jeszcze dziękuję za list i przysłanie druków, proszę przyjąć wyrazy prawdziwego poważania.

meni відбитки, тобто за праці про Толстого і Сковороду, а також за випуск журналу Forschungen und Fortschritte з оглядом про месіанізм у слов'ян. Ці публікації, звичайно, будуть відзначені в Ruch Filozoficzny. Проте я хотів би попросити деякої інформації про часопис чи колективне видання, в якому спочатку була опублікована стаття про філософію Масарика.

Мене дуже зацікавило те, що шановний пан професор написав про збіг його власних поглядів із поглядами доктора Тврдого. Я не знаю його роботи, але я був би дуже вдячний, якби ви дали мені її точну назву, щоб я міг також згадати її в Ruch Filozoficzny. Я був би дуже радий, якби шановний пан професор написав коротку рецензію на цю книгу для Ruch Filozoficzny, оскільки вона повністю присвячена філософії.

Щиро дякую за пропозицію помістити повідомлення про ювілей Польського філософського товариства в німецьких часописах, про які згадує вельмишановний пан професор. Але позаяк після відправлення мого попереднього листа шановному пану професору я дізнався, що відповідні нотатки вже були надіслані звідси, то мені не потрібно обтяжувати шановного пана професора з цього приводу.

Щойно вийде друком лекція про месіанізм у слов'ян, велике прохання надіслати її мені.

Ще раз дякую за листа і надіслані видання, будь ласка, прийміть вирази щирої поваги.

[Казімеж Твардовський]

Додаток 1

Публікації про І. Мірчука в польській філософській періодиці

Українська бібліографія філозофiczna lat ostatnich (1921-1926), zestawiona przez J. Mirczuka, ukazała się w „Mitteilungen des ukrainischen wissenschaftlichen Institutes in Berlin”, w zeszytcie pierwszym z kwietnia 1927 na str. 60-69. Zestawienie to uwzględnia nie tylko prace drukowane, lecz także prace litografowane (skrypty), prace znajdujące się pod prasą oraz prace do druku przygotowane i obejmujące też publikacje z zakresu pedagogiki i socjologii. Najwięcej stosunkowo pozycji wykazuje dział historii filozofii; znaczna część należących tu publikacji jest poświęcona „ukraińskiemu filozofowi wędrownemu” Skoworodzie z okazji 200. rocznicy jego śmierci. Z poszczególnych gałęzi filozofii logika i teoria poznania liczą 7 pozycji, psychologia 6 pozycji, estetyka 2 pozycje, etyka 3 pozycje, filozofia religii 8 pozycji, metodologia nauk 9 pozycji, nadto znajduje się pod nagłówkiem pedagogiki 11 pozycji a pod nagłówkiem socjologii 23 pozycji. Przekłady na język ukraiński obejmują 8 pozycji, do których należałoby jeszcze dodać jako pozycję dziewiątą przekład podręcznika psychologii Jerusalema, wymieniony widocznie przez pomyłkę wśród prac oryginalnych z zakresu psychologii.

„Ruch Filozoficzny”, Lwów 1926/27, t. X, nr 7-10, s. 184, відділ *Wiadomości wydawnicze*.

Українська бібліографія філозофiczna lat ostatnich (1921-1926). Do wykazu prac, który podał J. Mirczuk w zeszytcie pierwszym „Mitteilungen des ukrainischen wissenschaftlichen Institutes in Berlin” (kwiecień 1927 – zob. Ruch filozoficzny, X, str. 184a), tenże Autor ogłosił w zeszytcie drugim wymienionej publikacji (sierpień 1928) na str. 69-74 wykaz uzupełniający. Jak w poprzednim tak też i w obecnie ogłoszonym wykazie największą

Українська філософська бібліографія останніх років (1921-1926), укладена І. Мірчуком, була опублікована в «Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin» у першому числі квітня 1927 р. на сторінках 60-69. До цього переліку входять не тільки друковані праці, а й літографовані підручники, праці в друку та підготовлені до друку, у тому числі видання в галузі педагогіки та соціології. Найбільше публікацій має розділ з історії філософії; значна частина вміщених тут праць присвячена «українському мандрівному філософу» Сковороді з нагоди 200-річчя його смерті. З окремих галузей філософії логіка і теорія пізнання мають 7 позицій, психологія – 6, естетика – 2, етика – 3, філософія релігії 8 позицій, методологія науки – 9, крім того є 11 позицій під заголовком педагогіки та 23 під рубрикою соціологія. Переклади українською мовою містять 8 позицій, до яких слід додати дев'ять: переклад підручника з психології Єрусалема, який, мабуть, помилково зазначений серед оригінальних праць у галузі психології.

Українська філософська бібліографія останніх років (1921-1926). Окрім переліку праць, поданого Я. Мірчуком у першому числі «Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin» (квітень 1927 р. – див. Ruch Filozoficzny, X, стор. 184a), той самий автор анонсував у другому числі згаданого видання (серпень 1928) на стор. 69-74 доповнений список. Як і в попередньому, у нині оголошеному

ilość prac przypada na pedagogikę i socjologię.

„Ruch Filozoficzny”, Lwów 1928/29, t. XI, s. 145, відділ *Wiadomości wydawnicze*.

Jan Mirczuk. Metageometrija ta jiji znacinnia dla teorji prostoru u Kanta. Praga. Nakł. Uniwersytetu Ukraińskiego w Pradze, 1924. Str. 78.

Celem pracy dra Mirczuka jest odpowiedź na pytanie: „o ile teoria przestrzeni Kanta zachowała swą naukową wartość nawet teraz, już po badaniach Gaussa, Riemanna, Łobaczewskiego, Bolyai’ a, Helmholtza, Kleina, Poincarégo i innych?”. W pierwszej części swej pracy podaje autor szkic genezy i historycznego rozwoju teoryj przestrzeni nieeuklidesowych wszelkiego rodzaju. Będąc świadomym trudności przedstawienia teoryj matematycznych dla czytelnika niematematyka, nie używa autor symboliki matematycznej i nie określa ściśle niektórych pojęć, które tylko przy użyciu wspomnianej symboliki określić się dadzą. A jednak niektóre podstawowe pojęcia badanych teoryj geometrycznych, jak n. p. „krzywizna przestrzeni”, i „pseudosfera” należałoby ściśle określić, gdyż inaczej tekst pracy w niektórych miejscach staje się wprost niezrozumiałym. Kilka rysunków ułatwiłoby też zrozumienie omawianych konstrukcyj.

Po krótkim zreferowaniu teoryj przestrzeni Kanta poddaje autor krytycznej analizie wzajemny stosunek teje teoryi i wyników badań matematyków nad geometryami nieeuklidesowymi i dochodzi do wniosku, że teoryę przestrzeni Kanta trzeba wobec tych badań zmodyfikować w następujących punktach:

1. a priori znanymi własnościami przestrzeni są tylko te jej wartości, które są wspólne wszystkim przestrzeniom (euklidesowej i nieeuklidesowym),

spisaku найбільша кількість праць припадає на педагогіку та соціологію.

Іван Мірчук. Метагеометрія та її значіння для теорії простору в Канта. Прага. Накл. Українського університету в Празі, 1924. 78 с.

Метою праці д-ра Мірчука є відповідь на питання: «Якою мірою теорія простору Канта зберегла свою наукову цінність навіть зараз, після досліджень Гауса, Рімана, Лобачевського, Бояї, Гельмгольца, Кляйна, Пуанкаре та інших?». У першій частині своєї праці автор представляє нарис походження та історичного розвитку теорій неевклідових просторів усіх видів. Усвідомлюючи складність подання математичних теорій для читача-нематематика, автор не використовує математичні символи і не дає чіткого визначення деяких понять, які можна визначити лише за допомогою згаданих символів. Однак деякі основні поняття досліджуваних геометричних теорій, такі, як «кривизна простору» і «псевдосфера», повинні бути точно визначені, інакше текст роботи подекуди стає незрозумілим. Кілька рисунків також полегшили б розуміння розглянутих структур.

Після короткого викладу про теорію простору Канта автор критично аналізує зв’язок між цією теорією та результатами досліджень математиків у царині неевклідової геометрії та доходить висновку, що теорію простору Канта необхідно модифікувати у світлі цих досліджень за такими пунктами:

1) апріорними властивостями простору є тільки ті значення, які є загальними для всіх просторів (евклідового і неевклідових);

2. forma naszej naocznej (fizyologicznej) przestrzeni nie jest identyczna z przestrzenią Euklidesa,

3. pewniki geometryczne nie są a priori pewne, każdemu rodzajowi przestrzeni odpowiadają inne pewniki,

4. geometrya Euklidesa jest jedną z możliwych i najwygodniejszą ze wszystkich możliwych rodzajów geometryi.

M. Zarycki (Lwów)

„Ruch Filozoficzny”, Lwów 1928/1929, t. XI, s. 27-28, відділ *Sprawozdania*.

Kanta Prolegomena po rusku. W r. 1930 wyszedł we Lwowie ruski przekład Prolegomenów Kanta, będący pracą zbiorową dziesięciu studentów i studentek ukraińskiego Uniwersytetu w Pradze czeskiej, członków Koła studentów filozofii tegoż Uniwersytetu i uczestników jego Seminarium filozoficznego. Tekst Prolegomenów podzielono na dziesięć mniej więcej równych części i każdą z nich przełożył jeden ze współpracowników (K. Czechowycz, St. Hodowanyj, M. Zakłynskij, M. Rozdolska, M. Melinyszyn, M. Derkaczewa, P. Derkacz, M. Hnatyszak, P. Sawiak i S. Hryhoriak). Uzyskane w ten sposób części przekładu omawiano i poprawiano na wspólnych posiedzeniach, poczem zajęła się nimi osobna komisja, która w gronie ściślejszym dokonała ostatecznej redakcji przekładu, dbając o zatarcie różnic indywidualnych pomiędzy poszczególnymi jego częściami. Nad całością pracy czuwał Prof. Dr. Iwan Mirczuk, który też zaopatrzył przekład historycznym wstępem i słowniczkiem terminologicznym, obejmującym ogółem 84 wyrazów, z których 44 jest pochodzenia łacińskiego lub greckiego, a 40 rodzimych. Przekład wyszedł nakładem wydawnictwa „Nedila” z poparciem Senatu Ukraińskiego Uniwersytetu w Pradze i Kuratorium

2) форма нашого візуального (фізіологічного) простору не ідентична простору Евкліда;

3) геометричні аксіоми не є певними априорі, кожному типу простору відповідають різні аксіоми;

4) геометрія Евкліда є одним із можливих і найзручнішим з усіх можливих видів геометрії.

M. Зарицький (Львів)

Пролегомени Канта по руськи. У 1930 р. у Львові було видано руський переклад Кантових Пролегомен, який був колективною працею десяти студентів і студенток Українського університету в чеській Празі, членів Гуртка студентів філософії того ж університету та учасників його філософського семінару. Текст Пролегомен було поділено на десять приблизно рівних частин, і кожна з них була перекладена одним зі співавторів (К. Чехович, Ст. Годований, М. Заклинський, М. Роздольська, М. Мелінішин, М. Деркачова, П. Деркач, М. Гнатишак, П. Савяк і С. Григоряк). Частини перекладу, отримані таким чином, обговорювалися та виправлялися на спільних засіданнях, а потім ними займалася окрема комісія, яка у вужчому колі завершила остаточне редагування перекладу, піклуючись про те, щоб стерти індивідуальні відмінності між його окремими частинами. Усією роботою керував проф. доктор Іван Мірчук, який також надав перекладу історичний вступ і термінологічний глосарій, що охоплює загалом 84 слова, з яких 44 латинського або грецького походження та 40 рідного походження. Переклад видано у видавництві «Неділя» за підтримки Сенату Українського університету в Празі та Опікунської ради Українського наукового інституту в Берліні.

Ukraińskiego Naukowego Instytutu w Berlinie.

„Ruch Filozoficzny”, Lwów 1930-1931, t. XII, s. 177, відділ *Wiadomości wydawnicze*.

Filozofia Słowian. Zaproszony przez niemieckie „Kant-Gesellschaft” wygłosił kierownik ukraińskiego instytutu naukowego przy uniwersytecie berlińskim, prof. Mirczuk odczyt o istocie filozofii ludów słowiańskich. Wyszedł on z założenia, że Czesi, Polacy i południowi Słowianie żyją kulturą przejętą z Zachodu, podczas gdy jedyni Rosjanie posiadają własne idee, przejawiające się przeważnie w utopijnych teorjach i w odwróceniu się od rzeczywistości, uważanej powszechnie za normalną. Zdaniem prelegenta słowiański zmysł rzeczywistości różni się od zachodnio-europejskiego. Myśl słowiańska musi więc pójść własnymi torami, jeśli chce osiągnąć maksimum swego rozwoju.

„Słowo Polskie”, Lwów, 8 stycznia 1930, nr 6, s. 4, відділ *Kronika kulturalna. Różne*.

Філософія слов'ян. Запрошений німецьким «Kant-Gesellschaft» виступив голова Українського наукового інституту Берлінського університету проф. Мірчук з лекцією про сутність філософії слов'янських народів. Він зробив припущення, що чехи, поляки та південні слов'яни живуть у культурі, запозиченій із Заходу, тоді як лише росіяни мають власні ідеї, які проявляються переважно в утопічних теоріях та у відверненні від дійсності, що зазвичай вважається нормальною. За словами доповідача, слов'янське сприйняття дійсності відрізняється від західноєвропейського. Тому слов'янська думка повинна йти своїм шляхом, якщо хоче досягти свого максимального розвитку.

Додаток 2

Звіти щодо II Конгресу польських філософів (1927)

Der Zweite Kongress polnischen Philosophen in Warschau Von Prof. Dr. J. Mirschuk

In der Zeit vom 23. bis 28. September 1927 tagte in den Räumen der Warschauer Universität der Zweite Kongreß polnischer Philosophen, an welchem außer den Delegierten aller derzeit in Polen bestehenden Universitäten und gelehrten Gesellschaften auch Vertreter anderer slawischer Nationen wie Russen, Ukrainer, Tschechoslowaken und Jugoslawen teilgenommen haben. Eine nur die Bulgaren, welche mit Rücksicht auf die kostspielige Reise Sofia - Warschau, also aus rein technischen Gründen, nicht erscheinen konnten. Die Anteilnahme anderer slawischer Delegationen

Другий конгрес польських філософів у Варшаві проф. д-р. І. Мірчук

З 23 по 28 вересня 1927 р. у приміщеннях Варшавського університету зібрався Другий конгрес польських філософів, в якому окрім делегатів усіх університетів і наукових товариств, які нині існують у Польщі, брали участь також представники інших слов'янських народів, а саме росіяни, українці, чехословаки та югослави. Виняток становили лише болгары, які не змогли з'явитися через дорогий шлях із Софії до Варшави, тобто з суто технічних причин. Участь інших слов'янських

an dem Kongreß gab ihm einen allgemeinen, über nationale Grenzen hinausgreifenden Charakter, was um so bemerkenswerter erscheint, als die Idee eines slawischen Philosophenkongresses, obwohl bereits im Jahre 1911 anläßlich des Internationalen Kongresses in Bologna aufgetaucht, bei ihrer Realisierung auf immer neue Schwierigkeiten stieß und gegenwärtig eigentlich gänzlich fallen gelassen wurde. Neben einigen ausgesprochenen Anhängern dieser Idee steht die Mehrzahl der slawischen Philosophen heute auf dem Standpunkte, daß die slawische Philosophie innerhalb der gesamten philosophischen Produktion keine Sonderstellung einnimmt und daß ihre Isolierung von der allgemeinen philosophischen Entwicklung gar nicht angezeigt erscheint. Um nun einerseits diesem Tatbestande Rechnung zu tragen, andererseits aber den Gedanken eines slawischen Philosophenkongresses nicht ganz in Vergessenheit geraten zu lassen, haben die Veranstalter der Warschauer Zusammenkunft den Mittelweg gewählt und außer polnischen Philosophen auch alle anderen Slawen zur Mitarbeit eingeladen.

Bei dieser Gelegenheit sei noch erwähnt, daß in der Nachkriegszeit bloß die Polen zur Abhaltung eines Philosophenkongresses sich entschlossen haben, während alle anderen slawischen Nationen aus verschiedenen Gründen nicht imstande sind, einen ähnlichen Gedanken zu realisieren. In der praktischen Durchführung unterschied sich der Warschauer Kongreß eigentlich nur wenig von einem eventuellen Kongreß slawischer Philosophen. Die Referate sind in allen slawischen, aber auch in deutscher und französischer Sprache gehalten, die Wahl der Themen den Mitgliedern selbst freigelassen worden, und die polnische Philosophie spielte absolut keine dominierende Rolle im Programm des Kongresses; abgesehen von dem offiziellen Namen äußerte sich der polnische Charakter bloß in der großen Anzahl polnischer Mitglieder, was schließlich bei einem slawischen Kongreß in Warschau auch der Fall gewesen wäre. Unter den nichtpolnischen

делегаций у конгресі надала йому загального характеру, що виходив за рамки національних кордонів, що здається ще більш примітним, оскільки ідея конгресу слов'янських філософів виникла ще в 1911 році з нагоди Міжнародного конгресу в Болоньї, а відтак стикалася з дедалі новими труднощами у своїй реалізації і тепер фактично була повністю залишена. Крім деяких відвертих прихильників цієї ідеї, більшість слов'янських філософів сьогодні дотримуються думки, що слов'янська філософія не займає особливого місця в усьому філософському виробництві та що її відокремлення від загального філософського розвитку зовсім не видається доречним. Щоб, з одного боку, врахувати цей факт, а з іншого – не дати повністю забути ідею конгресу слов'янських філософів, організатори Варшавської зустрічі обрали середній шлях і крім польських філософів також запросили до участі всіх інших слов'ян.

З цієї нагоди варто також згадати, що в повоєнний час лише поляки вирішили провести філософський конгрес, тоді як усі інші слов'янські народи з різних причин не змогли реалізувати подібну ідею. У практичній реалізації Варшавський конгрес мало чим відрізнявся від можливого конгресу слов'янських філософів. Доповіді велися всіма слов'янськими мовами, а також німецькою та французькою, вибір тем залишався за самими членами, а польська філософія абсолютно не відіграла жодної панівної ролі в програмі конгресу. Окрім офіційної назви, польський характер виражався лише у великій кількості польських учасників, що, зрештою, і зрозуміло на слов'янському конгресі у Варшаві. Серед непольських делегацій кількісно і якісно найсильнішою була російська делега-

Delegationen war die russische Delegation quantitativ und qualitativ am stärksten, sie setzte sich aus solchen namhaften Philosophen wie Losskij, Berdjajew und anderen zusammen.

Die ganze Arbeit des Kongresses, an welchem 144 Delegierte und 204 Gäste teilnahmen, wurde in den Sitzungen des Plenums und einzelner Sektionen absolviert. Es waren im ganzen sieben Sektionen, und zwar: 1. für Geschichte der Philosophie, 2. für Metaphysik und Epistemologie, 3. für Naturphilosophie, 4. Psychologie, 5. Sprachphilosophie, 6. Logik und 7. Aesthetik. Von den 70 Referaten, welche im Laufe der fünf Verhandlungstage zum Vortrag gelangten, sind viele von einem sehr zahlreichen Publikum angehört worden, was unbedingt auf das Interesse, welches der Kongreß in weiteren Kreisen wachrief, hinweist. Zum Erfolg des Kongresses trug in hohem Grade die musterhafte Organisation desselben bei, welche von einem Komitee unter Vorsitz Prof. Kotarbinskis und Frau Dr. Ossowski bestritten wurde.

Am 23. September 1927 um 10 Uhr vormittags fand in der großen Aula der Universität die feierliche Eröffnung des Kongresses statt, welche vom Senior der polnischen Philosophen, Professor der Lemberger Universität Dr. K. Twardowski, vollzogen wurde. Nach zahlreichen Begrüßungen ergriff das Wort Prof. Dr. Lukasiewicz, der Führer der logistischen Schule in Polen, um in seinem Referate: „Um die Methode in der Philosophie“ seine prinzipielle Stellungnahme zu diesem für die Philosophie ungewein wichtigen Problem darzulegen. Der Zweck, welchen die Ausführungen des Referenten verfolgten, war die Verwissenschaftlichung der Philosophie, welche schon im frühen Altertum von verschiedenen anderen Elementen, hauptsächlich emotionaler Natur, getrübt wurde. Nachdem aber die Philosophie beweisen und überzeugen will, muß sie ihren wissenschaftlichen Charakter wahren, was praktisch so durchzuführen wäre, daß sie als ihre einzige Methode die Deduktion annimmt. Lukasiewicz ist ein entschiedener Anhänger der Deduktion; die Induktion ist in seinen

ця, до складу якої входили такі відомі філософи, як Лоський, Бердяєв та інші.

Уся робота конгресу, в якій взяли участь 144 делегата й 204 гостя, проходила в пленарних засіданнях та окремих секціях. Всього було сім секцій, а саме: 1. для історії філософії, 2. для метафізики та епістемології, 3. для натурфілософії, 4. психології, 5. філософії мови, 6. логіки та 7. естетики. З 70 доповідей, представлених протягом п'яти днів, багато які почула дуже велика аудиторія, що яскраво свідчить про цікавість, яку конгрес викликав у ширших колах. Безсумнівно, своїм успіхом конгрес завдячує значною мірою його зразковій організації, яку здійснив комітет під головуванням проф. Котарбінського та д-ра Осовського.

23 вересня 1927 р. о 10 годині ранку у великій аудиторії університету відбулося урочисте відкриття конгресу, яке очолив старшина польських філософів, професор Львівського університету д-р К. Твардовський. Після численних привітань слово взяв проф. Лукасевич, провідник логістичної школи в Польщі, щоб у доповіді: «Про метод у філософії» викласти свою фундаментальну позицію щодо цієї надзвичайно важливої для філософії проблеми. Метою виступу доповідача була сциєнтизація філософії, яка вже в ранній античності була затьмарена різними іншими елементами, головним чином – емоційного характеру. Але оскільки філософія хоче доводити і переконувати, вона повинна зберегти свій науковий характер, що на практиці можна було би зробити, прийнявши дедукцію як єдиний метод. Лукасевич є рішучим прибічником дедукції. На його думку, індукція не є точним

Augen keine exakte Methode der wissenschaftlichen Arbeit. Nur der mit dem verlässlichen Rüstzeug der Logik und Mathematik ausgestattete Verstand kann der Philosophie gute Dienste leisten. Alle modernen Losungen wie „Zurück zu Kant“ oder „Zurück zu Leibniz“ bringen uns keinen Nutzen, nachdem das Denken jener Philosophen unexakt und unmethodisch gewesen ist. Infolgedessen müssen wir einstweilen mit der Tradition brechen und unsere Aufmerksamkeit den aktuellen Fragen der Gegenwart widmen. Erst nachdem wir unser Denken mittels der neuen Methode einer gründlichen Schulung unterzogen haben, können wir erst in die Vergangenheit blicken, ob nicht schon dort Spuren neuer Gedanken sich finden lassen. Erst dann werden unsere historischen Untersuchungen einen wirklichen Wert besitzen.

Ohne uns auf die Kritik dieser Stellungnahme einzulassen, wollen wir noch hervorheben, daß außer Lukasiewicz noch Prof. Lesniewski und Dr. Tarski dieser logistischen Schule angehören, welche zweifellos den Trumpf der polnischen Philosophie der Gegenwart bildet. Diese polnischen Logiker vertreten den Standpunkt, daß die zeitgenössische Logik, hauptsächlich die in den Mittelschulen vorgetragene, absolut nicht den Anforderungen der Zeit entspricht, nachdem sie sich auf die aristotelische Logik stützt, welche lange nicht diese Vollkommenheit besitzt, die ihr allgemein zugeschrieben wurde. Aristoteles kannte viele Sachen nicht, vieles formulierte er falsch, und trotzdem folgten ihm kritiklos alle Vertreter der Logik bis auf die allerjüngste Gegenwart. Die polnische logistische Schule, den wahren Wert des Aristoteles erkennend, greift auf die in dieser Hinsicht viel höher stehende stoische Schule zurück und verspricht, alle neueren Forschungen auf dem Gebiete der Logik mit Geringschätzung übergehend, neue Bahnen zu schaffen. Diese revolutionären Gedanken Lukasiewicz und seiner Gruppe riefen eine starke Opposition hervor, welche insbesondere von Prof. Hessen und Jakubanis geführt wurde.

методом наукової роботи. Тільки розсуд, оснащений надійними інструментами логіки та математики, може добре служити філософії. Усі сучасні гасла на кшталт «Назад до Канта» чи «Назад до Ляйбніца» нам ні до чого, оскільки мислення цих філософів було неточним і неметодичним. Тому ми маємо поки що порушити традицію і звернути увагу на актуальні проблеми сьогодення. Лише після того, як ми піддали своє мислення ретельному тренуванню за допомогою нового методу, ми можемо заглянути в минуле, щоб побачити, чи можна знайти там сліди нових думок. Тільки тоді наші історичні дослідження матимуть справжню цінність.

Не вдаючись до критики цього твердження, ми б хотіли підкреслити, що крім Лукасевича також проф. Лесневський і д-р Тарський належать до цієї логістичної школи, яка, безперечно, є козирем сучасної польської філософії. Ці польські логіки дотримуються позиції, що сучасна логіка, головним чином та, яка представлена в середніх школах, зовсім не відповідає вимогам часу, оскільки вона базується на логіці Арістотеля, далекій від тієї досконалості, що їй зазвичай приписувалась. Арістотель багато чого не знав, багато що неправильно сформулював, але всі представники логіки некритично наслідували його аж до найнедавнішого часу. Польська логістична школа, визнаючи справжню цінність Арістотеля, спирається на школу стоїків, набагато вищу під цим оглядом, й обіцяє створити нові шляхи, нехтуючи всіма останніми дослідженнями в галузі логіки. Ці революційні ідеї Лукасевича та його групи викликали сильну опозицію, очолювану, зокрема, професором Гессеном і Якубанісом.

Es ist natürlich gar nicht möglich, im Rahmen eines kurzen Aufsatzes weitere Details dieser Verhandlungen wiederzugeben, geradeso wie es ausgeschlossen ist, alle interessanten Referate zu berücksichtigen. Es sei aber doch noch erlaubt, aus der Fülle des gebotenen Materials einige Einzelheiten herauszugreifen. Prof. Petronjevic aus Belgrad sprach über den „diskontinuierlichen Raum und die nichteuklidische Geometrie“, ein Thema, welches den Philosophen schon seit langen Jahren beschäftigt und mit dem in seiner zweibändigen, noch vor dem Kriege in deutscher Sprache erschienenen „Metaphysik“ behandelten Fragenkomplex im Zusammenhang steht. Prof. Vorovka aus Prag behandelte in seinem Referate über die „Wiederkehr des Materialismus in der Philosophie“ seine verschiedenen Formen, welche in der Gegenwart als materialistische Tendenzen des Realismus, als Materialismus in der Psychologie und als historischer Materialismus auftreten. Die russischen Philosophen behandelten fast ausschließlich metaphysische Probleme; so z. B. die Referate von Berdjajew „Metaphysische Fragen der Freiheit“, von Frank „Die Fragen der Wirklichkeit, das Sein und das Erkennen“, von Losskij „Ueber die Bedingungen der Möglichkeit der Evolution“ und andere; alle diese Referate zeichneten sich durch Originalität und Tiefe der Auffassung aus. Prof. Frank beschäftigte sich zunächst mit der Kritik der Begriffe des Transzendenten und des Immanenten. Die Trennung oder Gegenüberstellung des Immanenten und des Transzendenten hat insofern keine Berechtigung, als diese beiden Begriffe voneinander abhängen. Es ist ganz falsch, den Gegenstand des Immanenten mit dem „Bewußtsein“ oder mit dem „Ich“ zu identifizieren, denn exakt gesprochen bedeutet das Immanente nur den Inhalt eines momentanen Ausschnittes aus der Wirklichkeit, welchen wir kurz mit etwas jetzt und hier Existierenden bezeichnen. Den immanenten Inhalt eines Wirklichkeitsausschnittes können wir nur auf dem allgemeinen Hintergrunde einer allumfassenden, überzeitlichen Einheit begreifen, deren Teile den transzendenten Gegenstand

Zwischen, невозможно надати додаткові подробиці цих виступів у короткому есе, так само як невозможно врахувати всі цікаві доповіді. Проте все ж дозволю собі виділити кілька деталей із великої кількості наданого матеріалу. Професор Петроневич з Белграда говорив про «дискретний простір і неевклідову геометрію», тему, яка займала філософа протягом багатьох років і у зв'язку з комплексом питань, розглянутих у його двотомовій «Метафізиці», опублікованій німецькою мовою перед війною. У своїй лекції на тему «Повернення матеріалізму у філософію» проф. Воровка з Праги обговорював його різні форми, які постають у сучасності як матеріалістичні тенденції реалізму, як матеріалізм у психології та як історичний матеріалізм. Російські філософи займалися майже виключно метафізичними проблемами (наприклад, доповіді Бердяєва «Метафізичні питання свободи», Франка «Питання реальності, буття та пізнання», Лоського «Про умови можливості еволюції» та ін.). Усі ці доповіді вирізнялися оригінальністю та глибиною думки. Професор Франк спочатку займався критикою понять трансцендентного та іманентного. Розділення або протиставлення іманентного і трансцендентного не має виправдання, оскільки ці два поняття залежать одне від одного. Цілком хибно ототожнювати об'єкт іманентного зі «свідомістю» або з «Я», оскільки, власне кажучи, іманентне означає лише зміст миттєвого фрагменту реальності, яку ми коротко називаємо чимось існувальним тут і зараз. Ми можемо зрозуміти іманентний зміст фрагменту реальності лише на загальному тлі всеохопної надчасової єдності, частини якої утворюють трансцендентний об'єкт. Основним поняттям епістемології є не «свідомість», а радше «буття». Ми пізнаємо буття, бо ми в ньому.

bilden. Den Grundbegriff der Erkenntnistheorie bildet nicht das „Bewußtsein“, sondern das „Sein“. Wir erkennen das Sein, denn wir sind in ihm. Das erkenntnistheoretische Problem läßt sich nur auf der Basis des absoluten Realismus zur Entscheidung bringen.

Sehr interessant waren auch die Ausführungen Karcewskijs zum differentiellen Charakter der sprachlichen Zeichen und das Referat Georg Hessens über die „Idee des Guten bei Dostojewskij“. Als ein Versuch, die Frage der slawischen Philosophie im positiven Sinne zu lösen und dieses aktuelle Thema gerade vor das in Warschau versammelte Publikum zu bringen, ist der Vortrag von Prof. Mirtschuk über „Die slawische Philosophie“ in der letzten Plenarsitzung zu verstehen. Der Referent ging von der Behauptung aus, daß es eine Eigenart des philosophischen Denkens bei den Slawen unbedingt gebe, und daß diese Eigenart gewisse Folgeerscheinungen nach sich ziehe. Abgesehen davon, wie wir uns zu dieser Frage stellen werden, verdient dieses Thema es jedenfalls, daß es in erster Linie von den Slawen selbst gründlicher behandelt und der Lösung näher gebracht werde.

J. Mirtschuk, *Der Zweite Kongress polnischen Philosophen in Warschau*, „Kant-Studien“, Pan-Verlag Kurt Metzner G. M. B. H., Berlin 1928, Bd XXXIII, Heft 1-2, S. 345-348.

Гносеологічну проблему можна розв'язати лише на основі абсолютного реалізму.

Дуже цікавими були також коментарі Карцевського щодо диференціального характеру мовних знаків і доповідь Георгія Гессена про «Ідею добра в Достоєвського». Лекцію проф. Мірчука на тему «Слов'янська філософія» на останньому пленарному засіданні слід розуміти як спробу розв'язати питання слов'янської філософії в позитивному сенсі та донести цю актуальну тему до аудиторії, що зібралась у Варшаві. Доповідач виходив із твердження про те, що певна своєрідність філософського мислення у слов'ян безумовно була, і ця своєрідність мала певні побічні явища. Незалежно від того, як ми поставимось до цього питання, ця тема, безперечно, заслуговує на більш детальне опрацювання та наближення до її розв'язання перш за все, самими слов'янами.

Степан Балей

Філософічний конгрес у Варшаві. Замітки учасника

В днях 23. - 28. вересня ц. р. відбувся у Варшаві другий філософічний зїзд із співучастю запрошених славянських гостей. Ходять вісти, що комітет зїзду довго дебатував над тим, чи запрошувати всіх славян, чи обмежитись до польських філософів. Остаточо рішились на перше.

Із запрошення скористали представники всіх майже народів. Приїхали чехи, югославяне, москалі та українці. Одначе москалів та українців репрезентували попри польських підданих тільки еміграційні сфери. Радянська Україна та Москва не прислали нікого. Причини цієї абстиненції для мене не зовсім ясні. На прохання комітету, щоби посередничити, я звернувся до Київської Академії [тобто Всеукраїнська академія наук. – *В. П.*] з відповідним листом, який лишився без відповіді.

Цікаве питання: якою мовою слід виголошувати реферати та вести дискусію, рішили так, що полишили кожному референтові спромогу послуговуватись мовою, якою сам захоче. Отже реферували та дискутували по польськи, по чеськи, по російськи та по українськи, але також по французьки та по німецьки. Була це потрохи вавилонська вежа, яка проте не вражала нікого і не гальмувала ходу нарад. Читачів «Діла» може зацікавить факт, що українська мова зазнавала цілковитої рівноправності з іншими славянськими мовами і що комітет призначив український реферат проф. Мірчука на пленарне засідання (а не на лекцію), висувуючи його тим самим на почесне місце. Може й така дрібниця, що в офіційній програмі наша мова називалась українська (а не «руська») заслугує на згадку.

Питання славянської філософії порушене проф. Мірчуком викликало оживлену дискусію. Забирали голос поляки, які добре зрозуміли ясний і добре виголошений виклад нашого філософа, забирали голос чехи, українці та південні славяни. Різко зазначились у дискусії два протилежні погляди. Один з них вірить, що існує, а по крайній мірі буде існувати своєрідна філософія славян, яка матиме ті самі характеристичні прикмети, без огляду на те, який із славянських народів дасть їй початок. Другий погляд, якого багато прихильників є між поляками, не вірить в існування такої філософії, раз тому, що філософія повинна стояти понад націями та расами, а далі тому, що вважає поодинокі славянські нації духово замало спорідненими як на те, щобони могли здвигнути один спільний світогляд.

Якоюж могла би бути оця славянська філософія на погляд тих, що вірять в її існування тепер чи колись? Вона має мати вітальний характер, себ-то має ставити проблему життя у центр філософічних зацікавлень, зрікаючись чисто абстрактних, з життям незв'язаних понять і теорій і має більш як інші філософії взяти на увагу у своїх концепціях ірраціональні, розумом не осяжні елементи світа. Це надало би славянській філософії подекуди практичний характер, а проф. Мірчук висловив навіть гадку, що філософія славян нехтуючи чистотеоретичними міркуваннями не буде в силі ніколи створити своєрідної науки про джерела, основи та межі нашого знання, чим займається залюбки нпр. німецька філософія.

У такім погляді присутні на зїзді чехи дошукувались недоцінення славянського, а головню чеського хисту до абстрактної філософії. Чеський нарід — казав проф. Воровка — досить уже здав іспитів із практичної творчости, на те, щобони мали право вважати себе зрілим до чисто теоретичної рефлексії.

Коли кажемо про участь українців у конгресі, то слід може ще згадати, що виголошено на ньому реферат про Сквороду [Іваном Мірчуком. – *В. II.*] та Потебню (д-р Чехович) і що у психологічній секції я сам виголосив відчит «Про психологію змислу» і що мені поручили провід цієї секції на переміну з професором познанського університету Блаховським.

«Діло», Львів, ч. 227, 12 жовтня 1927, с. 2.

С. Ф. [Федишин]

ДРУГИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНГРЕС

(Варшава 23 – 28 вересня 1927)

П'ять років тому, в умовах дикого розгулу зоологічного націоналізму, у Львові відбувся перший польський філософський конгрес. Звичайно, що це не могло не відбутися на «об'єктивності» в підборі учасників конгресу. Він складався виключно з польських філософів.

З того часу політична ситуація дещо змінилася. Польський фашизм змагається консолідувати єдиний буржуазний фронт проти СРСР і тому на другому конгресі приймали участь делегати від російської та української білої еміграції, буржуазні філософи Західньої України, Югославії та Чехословакії.

Усього на конгресі було 147 учасників і коло 200 гостей. Крім пленарних засідань, працювали 7 секцій (історії філософії, метафізики та теорії пізнання, філософії природи, психології, логіки, семантики та естетики). За весь час конгресу було заслухано 70 докладів, більшість яких відносились до історії філософії.

На пленарному засіданні укр. філософ Мірчук (Берлін) — ученик віденського професора Йодля – прочитав свою велику роботу «Про слов'янську філософію», а чеський філософ Vorovka (Воровка) із Праги зробив доклад на тему «Поверот до матеріалізму в філософії». На жаль, у нас немає хоч би коротких тез цих і слідуючих докладів, щоб судити про зміст і аспект, під яким розглядались окремі проблеми.

В секції історії філософії той же Мірчук прочитав доклад про «Укр. філософа Сквороду».

Дуже жваво працювала секція логіки, де відзначались декілька докладів, присвячених розробці т. зв. теорії дедукції Bertranda Russel'a та логістиці.

В секції психології між іншими український філософ, Фройдист Ст. Балей, автор відомої роботи про Шевченка, зробив доклад на тему «Психологія змислу», суть якого зводилась до дилеми: «Життя не має жодного змислу». Не має ніякого сумніву, що Балей виражає не лиш свої занепадницькі настрої, але і вельми широких шарів західньо-української (а може й нашої!) дрібної буржуазії, що опинилась після революції в глухому завулку, із якого не бачить жодного виходу.

Але найбільшу увагу конгресу звернула на себе група російських махрових ідеалістів Бердяєва, Лосського та Франка, що у своїх докладах в секції метафізики змагались обоснувати сучасну релігію при допомозі інтуїтивізму та різко виступали проти матеріалізму.

Слабо була представлена секція естетики, в якій було два доклади: Татаркевича: «Про асоціативну естетику в 17 ст.»; Осовського «Про різницю між прекрасним у природі та мистецтві».

Секція філософії природи головним чином посвятила свою роботу проблемі причинності.

Нарешті в секції семантики наряду з докладом Осовської (Варшава) «Про поняття вираження», Карцевського (Прага) «Про диференціальний характер языкових символів» — укр. філософ Чехович (Берлін) прочитав свою роботу про «філософію мови Потєбні».

«Гарт», Харків, № 4-5, квітень-травень 1928, с. 131-132.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Балей, С. (1927, 12 жовтня). Філософічний конгрес у Варшаві. Замітки учасника. *Діло*, (227), 2.
- Бурім, Д. (2011). Україніка в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина): Матеріали до біографії професора Івана Мірчука. *Наукові записки: збірник праць молодих вчених та аспірантів*, 22, 318.
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72278/32-Burim.pdf?sequence=1>
- Грушевський, М. (1908). Бібліографія. *Записки Наукового Товариства ім. Шевченка*, 83(3), 208-211. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0006481>

- Іваник, С. (2011). Іван Мірчук і слов'янський філософський з'їзд у Варшаві (1927). *Sententiae*, 25(2), 174-176. <https://doi.org/10.22240/sent25.02.174>
- Мірчук, І. (1925). Метагеометрія та її значіння для теорії простору у Канта. In *Науковий Ювілейний Збірник Українського Університету в Празі присвячений Панові Президентові Чеськословенської Республіки Проф. Др. Т. Г. Масарикові для вшанування 75-тих роковин його народження* (част. 1, сс. 16-78). Прага: Друкарня "Легиографія". <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25787/file.pdf>
- Мірчук, І. (1930). Філософічні основи світогляду Масарика (Реферат на святі в честь Президента Масарика дня 7. III. 1925 р.). In *Науковий Ювілейний Збірник Українського Університету в Празі присвячений Панові Президентові Чеськословенської Республіки Проф. Др. Т. Г. Масарикові для вшанування 80-тих роковин його народження* (част. 2, сс. 1-11). Прага: Державна друкарня в Празі. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25789/file.pdf>
- Мірчук, І. (1931). VII Міжнародний філософський конгрес в Оксфорді (Від 1 - 5. вересня 1930.). *Богословія*, 9(3), 267-271. https://shron1.chtyvo.org.ua/Bohosloviia/1931_Tom_9_Knyha_3.pdf
- Мірчук, І. (2011). Про слов'янську філософію. Спроба характеристики. *Sententiae*, 25(2), 177-193. <https://doi.org/10.22240/sent25.02.177>
- Ф. С. (1928). Другий польський філософський конгрес (Варшава 23-28 вересня 1927). *Гарт*, (4-5), 131-132. <https://escrptorium.karazin.ua/items/68bd486c-cf47-412d-80f0-90e13ac30dc6>
- Чижевський, Д. (1931). Філософія у славян. *Дзвони*, (6), 427-430.
- Čiževskij, D. (1929). O slovanské filosofii (K brožuře Mirczukové); Über die Slavische Philosophie (Zur Mirczuk's Broschüre). *Ruch filozofický*, 8, 21-22, 22-24.
- Czechowicz, K. (1928). Filozofja mowy u Aleksandra Potebni. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 140-145. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>
- Czyżewski, D. (1928). Hegel a rewolucja francuska. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 51-54. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>
- Holobek, M. (1931). Das Ukrainische Theater. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 7(4), 391-395. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683111>
- КР. (1930/1931). Kanta Prolegomena po rusku. *Ruch Filozoficzny*, 12(1-10), 177. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135262/edition/145986/content?ref=struct>
- Likus, E. (2019). Losy spuścizny piśmienniczej Kazimierza Twardowskiego. *Polłączone Biblioteki WFIS UW, IFIS PAN i PTF*. <https://polaczonebiblioteki.uw.edu.pl/index.php/losy-spuszcziny-pismienniczej-kazimierza-twardowskiego/>
- Maleczynski, K. (1930). *Die ältesten Märkte in Polen und ihr Verhältnis zu den Städten vor der Kolonisierung nach dem deutschen Recht*. Übersetzt von I. Mirtschuk. Breslau: Osteuropa-Institut.
- Mirčuk, I. (1936). Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen. *Kyrios. Vierteljahresschrift für Kirchen- und Geistesgeschichte Osteuropas*, 1, 157-175. <https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/book/18>
- Mirčuk, I. (n.d.). Korespondencja [JHPBN]. *RCIN*. [https://rcin.org.pl/dlibra/metadatasearch?action=AdvancedSearchAction&type=-3&val1=Subject:%22M%C3%ACr%C4%8Duk%2C+%C3%8Cvan+%5C\(1891%5C-1961%5C\)+%5C-%5C+korespondencja+%5C%5BJHPBN%5C%5D%22](https://rcin.org.pl/dlibra/metadatasearch?action=AdvancedSearchAction&type=-3&val1=Subject:%22M%C3%ACr%C4%8Duk%2C+%C3%8Cvan+%5C(1891%5C-1961%5C)+%5C-%5C+korespondencja+%5C%5BJHPBN%5C%5D%22)
- Mirčuk, J. (1927). Ukrainische philosophische Bibliographie der letzten Jahre (1921-1926). *Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 1, 60-69. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/26186/file.pdf>
- Mirčuk, J. (1928). Ukrainische philosophische Bibliographie der letzten Jahre (1921-1926). *Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 2, 69-74. <https://diasporiana.org.ua/periodika/mitteilungen-des-ukrainischen-wiissenschaftlichen-institutes-in-berlin-1928-b-2/>

- Mirčuk, J. (1929). Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen. *Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 2, 24-51. <https://doi.org/10.1515/9783112676745-002>
- Mirczuk, I. (1927). O słowiańskiej filozofji: próba charakterystyki. *Przegląd Filozoficzny*, 30(2-3), 117-135. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106944/edition/120366/content>
- Mirczuk, I. (1928). Filozof ukraiński H. Skoworoda. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 62. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>
- Mirtschuk, I. (1930). Der Messianismus bei den Slaven. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 6(2-3), 223-238. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683102>
- Mirtschuk, I. (1930). Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen. *Kant-Studien*, 35(2-3), 403-406.
- Mirtschuk, J. (1928). Der Zweite Kongress polnischen Philosophen in Warschau. *Kant-Studien*, 33(1-2), 345-348.
- Mirtschuk, J. (1931). Dr. Josef Tvrđý, Prof. der Komenský-Universität in Bratislava: «Slavische Philosophie», aus dem Sammelwerk: «Slované», kulturní obraz slovanského světa (Die Slaven, ein Kulturbild der slavischen Welt). Unter der Redaktion von Dr. M. Weingart, Prof. der Karls-Universität in Prag. Abt. III. S. 209-291. Prag 1929. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 7(2), 206-209. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683108>
- Mirtschuk, J. (1933). Władysław Tatarkiewicz: Historia Filozofji (Geschichte der Philosophie). Tom I. Filozofja starożytna i średniowieczna. (Bd. I. Antike un mittelalterliche Philosophie, S. 399). Tom II. Filozofja nowożytna. (Bd. II. Philosophie der Neuzeit, S. 321). 2. Aufl. Lemberg 1933. Im Verlag des Ossolinskischen Nationalinstitutes. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 9(4), 634. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683123>
- Ruch. (1926/27). Ukraińska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921-1926). *Ruch Filozoficzny*, 10(7-10), 184. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135249/edition/145950/content>
- Ruch. (1928/29). Ukraińska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921-1926). *Ruch Filozoficzny*, 11(1-10), 145. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135251/edition/146977/content>
- Ruch. (1930/31). Zapiski bibliograficzne. *Ruch Filozoficzny*, 12(1-10), 142, 150. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135262/edition/145986/content?ref=struct>
- SP. (1930, 8 stycznia). Filozofia Słowian. *Słowo Polskie*, 6, 4.
- Tvrđý, J. (1929). Filosofie u slovanů. In M. Weingart (Por.), *Slované, kulturní obraz slovanského světa* (díl. III, pp. 209-291). Praha: Vesmír. <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7987>
- Zarycki, M. (1928/29). Jan Mirczuk. Metageometria ta jiji znacznia dla teorii prostoru u Kanta. Praga. Nakł. Uniwersytetu Ukraińskiego w Pradze, 1924. Str. 78. *Ruch Filozoficzny*, 11(1-10), 27-28. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135251/edition/146977/content>

Одержано 8.05.2025

REFERENCES

- Baley, S. (1927, October 12). Philosophical Congress in Warsaw. Notes of a Participant. [In Ukrainian]. *Dilo*, (227), 2. <https://doi.org/10.2307/3903122>
- Burim, D. (2011). Ukrainian Studies in the Archives of the Humboldt University (Berlin, Germany): Materials for the Biography of Professor Ivan Mirchuk. [In Ukrainian]. *Scientific Notes. Proceedings of Young Scientists and Graduate Students*, 22, 318. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72278/32-Burim.pdf?sequence=1>
- Chyzhevsky, D. (1931). Philosophy among the Slavs. [In Ukrainian]. *Dzvony*, (6), 427-430.
- Čiževskij, D. (1929). O slovanské filosofii (K brožuře Mirczukové); Über die Slavische Philosophie (Zur Mirczuk's Broschüre). *Ruch filozofický*, 8, 21-22, 22-24.
- Czechowicz, K. (1928). Filozofja mowy u Aleksandra Potebni. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 140-145. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>
- Czyżewski, D. (1928). Hegel a rewolucja francuska. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 51-54. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>

- F. S. (1928). Second Polish Philosophical Congress (Warsaw 23-28 September 1927). [In Ukrainian]. *Hart*, (4-5), 131-132. <https://escriptorium.karazin.ua/items/68bd486c-cf47-412d-80f0-90e13ac30dc6>
- Holobek, M. (1931). Das Ukrainische Theater, *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 7(4), 391-395. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683111>
- Hrushevsky, M. (1908). Bibliography. [In Ukrainian]. *Notes of the Shevchenko Scientific Society*, 83(3), 208-211. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0006481>
- Ivanyk, S. (2011). Ivan Mirchuk and Slavic philosophical congress in Warsaw (1927). [In Ukrainian]. *Sententiae*, 25(2), 174-176. <https://doi.org/10.22240/sent25.02.174>
- KP. (1930/1931). Kanta Prolegomena po rusku. *Ruch Filozoficzny*, 12(1-10), 177. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135262/edition/145986/content?ref=struct>
- Likus, E. (2019). Losy spuścizny piśmienniczej Kazimierza Twardowskiego. *Połączone Biblioteki WFIS UW, IFIS PAN i PTF*. <https://polaczonebiblioteki.uw.edu.pl/index.php/losy-spuszczizny-pismieniczej-kazimierza-twardowskiego/>
- Maleczynski, K. (1930). *Die ältesten Märkte in Polen und ihr Verhältnis zu den Städten vor der Kolonisierung nach dem deutschen Recht*. Übersetzt von I. Mirtschuk. Breslau: Osteuropa-Institut.
- Mirchuk, I. (1925). Metageometry and its significance for Kant's theory of space. In *Scientific Jubilee Collection of the Ukrainian University in Prague dedicated to the President of the Czechoslovak Republic Prof. Dr. T. G. Masaryk in honor of the 75th anniversary of his birth*. (part 1, pp. 16-78). [In Ukrainian]. Prague: Printing House "Legiographia". <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25787/file.pdf>
- Mirchuk, I. (1930). Philosophical foundations of Masaryk's worldview (Essay at the celebration in honor of Prague dedicated to the President of the Czechoslovak Republic Prof. Dr. T. G. Masaryk in honor of the 80th anniversary of his birth) (part 2, cc. 1-11). [In Ukrainian]. Prague: State Printing House in Prague. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25789/file.pdf>
- Mirchuk, I. (1931). VII International Philosophical Congress in Oxford (September 1 - 5, 1930). [In Ukrainian]. *Bogoslovia*, 9(3), 267-271. https://shron1.chtyvo.org.ua/Bogoslovia/1931_Tom_9_Knyha_3.pdf
- Mirchuk, I. (2011). On the Slavic philosophy: an attempt of description. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 25(2), 177-193. <https://doi.org/10.22240/sent25.02.177>
- Mirčuk, I. (1936). Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen. *Kyrios. Vierteljahresschrift für Kirchen- und Geistesgeschichte Osteuropas*, 1, 157-175. <https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/book/18>
- Mirčuk, I. (n.a.). Korespondencja [JHPBN]. *RCIN*. [https://rcin.org.pl/dlibra/metadatasearch?action=AdvancedSearchAction&type=-3&val1=Subject:%22M%C3%ACr%C4%8Duk%2C+%C3%8Cvan+%5C\(1891%5C-1961%5C\)+%5C-%5C+korespondencja+%5C%5BJHPBN%5C%5D%22](https://rcin.org.pl/dlibra/metadatasearch?action=AdvancedSearchAction&type=-3&val1=Subject:%22M%C3%ACr%C4%8Duk%2C+%C3%8Cvan+%5C(1891%5C-1961%5C)+%5C-%5C+korespondencja+%5C%5BJHPBN%5C%5D%22)
- Mirčuk, J. (1927). Ukrainische philosophische Bibliographie der letzten Jahre (1921-1926). *Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 1, 60-69. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/26186/file.pdf>
- Mirčuk, J. (1928). Ukrainische philosophische Bibliographie der letzten Jahre (1921-1926). *Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 2, 69-74. <https://diasporiana.org.ua/periodika/mitteilungen-des-ukrainischen-wiissenschaftlichen-institutes-in-berlin-1928-b-2/>
- Mirčuk, J. (1929). Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen. *Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin*, 2, 24-51. <https://doi.org/10.1515/9783112676745-002>
- Mirczuk, I. (1927). O słowiańskiej filozofji: próba charakterystyki. *Przegląd Filozoficzny*, 30(2-3), 117-135. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106944/edition/120366/content>
- Mirczuk, I. (1928). Filozof ukraiński H. Skovoroda. *Przegląd Filozoficzny*, 31(1-2), 62. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/106989/edition/120368/content>

- Mirtschuk, I. (1930). Der Messianismus bei den Slaven. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 6(2-3), 223-238. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683102>
- Mirtschuk, I. (1930). Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen. *Kant-Studien*, 35(2-3), 403-406.
- Mirtschuk, J. (1928). Der Zweite Kongress polnischen Philosophen in Warschau, *Kant-Studien*, 33(1-2), 345-348.
- Mirtschuk, J. (1931). Dr. Josef Tvrđý, Prof. der Komenský-Universität in Bratislava: «Slavische Philosophie», aus dem Sammelwerk: «Slované», kulturní obraz slovanského světa (Die Slaven, ein Kulturbild der slavischen Welt). Unter der Redaktion von Dr. M. Weingart, Prof. der Karls-Universität in Prag. Abt. III. S. 209-291. Prag 1929. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 7(2), 206-209. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683108>
- Mirtschuk, J. (1933). Władysław Tatariewicz: Historja Filozofji (Geschichte der Philosophie). Tom I. Filozofja starożytna i średniowieczna. (Bd. I. Antike un mittelalterliche Philosophie, S. 399). Tom II. Filozofja nowożytna. (Bd. II. Philosophie der Neuzeit, S. 321). 2. Aufl. Lemberg 1933. Im Verlag des Ossolinskischen Nationalinstitutes. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 9(4), 634. <https://sbc.org.pl/dlibra/publication/683123>
- Ruch. (1926/27). Ukraińska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921-1926). *Ruch Filozoficzny*, 10(7-10), 184. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135249/edition/145950/content>
- Ruch. (1928/29). Ukraińska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921-1926). *Ruch Filozoficzny*, 11(1-10), 145. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135251/edition/146977/content>
- Ruch. (1930/31). Zapiski bibliograficzne. *Ruch Filozoficzny*, 12(1-10), 142, 150. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135262/edition/145986/content?ref=struct>
- SP. (1930, 8 stycznia). Filozofia Słowian. *Słowo Polskie*, 6, 4.
- Tvrđý, J. (1929). Filosofie u slovanů. In M. Weingart (Por.), *Slované, kulturní obraz slovanského světa* (díl. III, pp. 209-291). Praha: Vesmír. <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7987>
- Zarycki, M. (1928/29). Jan Mińczuk. Metageometria ta jiji znacinnia dla teorii prostoru u Kanta. Praga. Nakł. Uniwersytetu Ukraińskiego w Pradze, 1924. Str. 78. *Ruch Filozoficzny*, 11(1-10), 27-28. <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/135251/edition/146977/content>

Received 8.05.2025

Volodymyr Pylypovych

Correspondence Between Ivan Mirchuk and Kazimierz Twardowski

The first Ukrainian translation of the currently discovered part of the correspondence between Ivan Mirchuk (3 letters) and Kazimierz Twardowski (2 letters).

Володимир Пилипович

Листування Івана Мірчука з Казімежем Твардовським

Перший український переклад віднайденої на теперішній час частини листування між Іваном Мірчуком (3 листи) і Казімежем Твардовським (2 листи).

Volodymyr Pylypovych, honorary doctor of the Ukrainian Catholic University (Lviv), long-term editor and employee in the South-Eastern Scientific Institute (Przemyśl) and the yearbook of the "Przemyśl Archeparchyal Information" (Przemyśl-Warsaw Archdiocese of the UGCC, Poland).

Володимир Пилипович, почесний доктор УКУ, багаторічний редактор і співробітник Південно-Східного Наукового Інституту в Перемишлі та щорічника "Перемиські архієпархіяльні відомості" Перемишльсько-Варшавської Архієпархії УГКЦ у Польщі.

e-mail: volod.pylyp@gmail.com
